

ΔΙΑΤΑΞΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
της 12ης Ιουλίου 1996 *

Στην υπόθεση C-180/96 R,

Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας, εκπροσωπούμενο από τη Lindsey Nicoll, του Treasury Solicitor's Department, και από τον Sir Nicholas Lyell, QC, Attorney General, επικουρούμενους από τους K. P. E. Lasok, QC, και David Anderson, barrister, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία του Ηνωμένου Βασιλείου, 14, boulevard Roosevelt,

αιτούν,

κατά

Επιτροπής των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενης από τους Dierk Booss, κύριο νομικό σύμβουλο, και James Macdonald Flett, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Carlos Gómez de la Cruz, μέλος της ίδιας υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

καθής,

υποστηριζομένης από το

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, εκπροσωπούμενο από τον Arthur Brautigam και τη Moyra Sims, νομικούς συμβούλους, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον Bruno Eynard, διευθυντή της διευθύνσεως νομικών υποθέσεων της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων, 100, boulevard Konrad Adenauer,

παρεμβαίνον,

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

που έχει ως αντικείμενο αίτηση αναστολής εκτελέσεως της αποφάσεως 96/239/ΕΚ της Επιτροπής, της 27ης Μαρτίου 1996, σχετικά με ορισμένα επείγοντα μέτρα προστασίας από τη σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών (ΕΕ L 78, σ. 47), και/ή λήψεως προσωρινών μέτρων,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, Κ. Ν. Κακούρη, D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet και G. Hirsch, προέδρους τμήματος, G. F. Mancini, J. C. Moitinho de Almeida, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J. L. Murray, P. Jann, H. Ragnemalm και L. Sevón (εισηγητή), δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: G. Tesaurο
γραμματέας: R. Grass

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα,

εκδίδει την ακόλουθη

Διάταξη

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 24 Μαΐου 1996, το Ηνωμένο Βασίλειο ζήτησε, βάσει του άρθρου 173 της Συνθήκης ΕΚ, την ακύρωση της αποφάσεως 96/239/ΕΚ της Επιτροπής, της 27ης Μαρτίου 1996, σχετικά με ορισμένα επείγοντα μέτρα προστασίας από τη σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών (ΕΕ L 78, σ. 47), και ορισμένων άλλων πράξεων.

- 2 Με χωριστό δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου αυθημερόν, το Ηνωμένο Βασίλειο ζήτησε, βάσει των άρθρων 185 και 186 της Συνθήκης ΕΚ και του άρθρου 83 του Κανονισμού Διαδικασίας, την αναστολή εκτελέσεως της αποφάσεως 96/239 και/ή τη χορήγηση ορισμένων προσωρινών μέτρων.
- 3 Η Επιτροπή κατέθεσε τις γραπτές παρατηρήσεις της επί της αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων στις 12 Ιουνίου 1996.
- 4 Την ίδια ημέρα το Συμβούλιο ζήτησε να παρέμβει στη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων προς στήριξη των αιτημάτων της Επιτροπής και κατέθεσε γραπτές παρατηρήσεις επί της αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων. Κατ' εφαρμογή του άρθρου 37, πρώτο και τέταρτο εδάφιο, του Οργανισμού ΕΚ του Δικαστηρίου και του άρθρου 93, παράγραφοι 1 και 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του, η αίτηση παρεμβάσεως πρέπει να γίνει δεκτή.
- 5 Με απόφαση της 13ης Ιουνίου 1996 και κατ' εφαρμογήν του άρθρου 85, πρώτο εδάφιο, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο Πρόεδρος του Δικαστηρίου αποφάσισε να φέρει την αίτηση ασφαλιστικών μέτρων ενώπιον του Δικαστηρίου.
- 6 Οι διάδικοι ανέπτυξαν τις προφορικές παρατηρήσεις τους στις 19 Ιουνίου 1996.

Το ιστορικό της διαφοράς

- 7 Από τη δικογραφία προκύπτει ότι η σπογγώδης εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών (στο εξής: ΣΕΒ), γνωστή ως ασθένεια «των τρελλών αγελάδων» εντοπίστηκε για πρώτη φορά στο Ηνωμένο Βασίλειο το 1986. Εντάσσεται σε μια κατηγορία ασθενειών που καλούνται μεταδοτικές σπογγώδεις εγκεφαλοπάθειες και χαρακτηρίζονται από εκφυλισμό του εγκεφάλου και τη σπογγώδη μορφή που εμφα-

νίζουν τα νευρικά κύτταρα κατά τη μικροσκοπική ανάλυση. Οι διαφορές αυτές ασθένειες πλήττουν τόσο τον άνθρωπο (ασθένεια κυψί στη Νέα Γουινέα και ασθένεια Creutzfeldt-Jakob, που πλήττει κατά κανόνα τους ηλικιωμένους) όσο και διάφορα είδη ζώων μεταξύ των οποίων τα βοοειδή, τα προβατοειδή («τρομώδης ασθένεια των προβάτων»), την κατοικίδια γάτα και την ικτίδα εκτροφείου (vison).

- 8 Ως πιθανή αιτία της ΣΕΒ φέρεται μια μεταβολή της μεθόδου προετοιμασίας των τροφών που προορίζονται για βοοειδή και περιέχουν πρωτεΐνες προερχόμενες από πρόβατα τα οποία πάσχουν από την καλούμενη «τρομώδη ασθένεια των προβάτων». Η ασθένεια χαρακτηρίζεται από μια περίοδο επώασης πολυετούς διάρκειας, κατά την οποία δεν μπορεί να ανιχνευθεί, όσο το ζώο βρίσκεται εν ζωή.
- 9 Στο πλαίσιο της καταπολέμησης της ασθένειας αυτής, το Ηνωμένο Βασίλειο έλαβε, από τον Ιούλιο του 1988, διάφορα μέτρα, μεταξύ των οποίων απαγόρευση της πωλήσεως τροφών προοριζομένων για μυρηκαστικά που περιέχουν πρωτεΐνες μυρηκαστικών και απαγόρευση της διατροφής των μυρηκαστικών με τέτοιες τροφές («Ruminant Feed Ban», που προβλέπει το Bovine Spongiform Encephalopathy Order 1988, SI 1988/1039, όπως τροποποιήθηκε στη συνέχεια). Λόγω της εικαζομένης προελεύσεως της ασθένειας, δηλαδή της καταναλώσεως μολυσμένης τροφής, η απαγόρευση αυτή έπρεπε, κατά τους επιστήμονες, να προλάβει κάθε νέο κρούσμα ΣΕΒ σε ζώα που γεννήθηκαν μετά την εφαρμογή της.
- 10 Προκειμένου να μειώσει τους κινδύνους για την υγεία του ανθρώπου, το Ηνωμένο Βασίλειο έλαβε επίσης ορισμένα μέτρα μεταξύ των οποίων απαγόρευση της πωλήσεως και της χρησιμοποιήσεως συγκεκριμένων παραπροϊόντων σφαγής βοοειδών που φέρονται ότι περιέχουν μολυσμένα στοιχεία [The Bovine Offal (Prohibition) Regulations 1989, SI 1989/2061, όπως τροποποιήθηκε στη συνέχεια]. Απαγορεύθηκαν συγκεκριμένα ιδίως η κεφαλή και ο νωτιαίος μυελός.
- 11 Με την αίτηση ασφαλιστικών μέτρων, το Ηνωμένο Βασίλειο αναφέρεται σ' ένα νέο πρόγραμμα, το Mature Beef Assurance Scheme, που προτάθηκε τον Μάιο του 1996 και θα δίνει τη δυνατότητα σε ορισμένους κτηνοτρόφους να αποκτήσουν μια ετικέτα ποιότητας εφόσον τηρούν ορισμένους αυστηρότατους όρους όσον αφορά ιδίως τη διατροφή των βοοειδών και την απουσία κάθε κρούσματος ΣΕΒ στην οικεία αγέλη.

- 12 Η Επιτροπή εξέδωσε και αυτή ορισμένες αποφάσεις σχετικά με τη ΣΕΒ στο Ηνωμένο Βασίλειο, μεταξύ των οποίων την απόφαση 90/200/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 9ης Απριλίου 1990, που αφορά πρόσθετες απαιτήσεις για ορισμένους ιστούς και όργανα σχετικά με τη σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια βοοειδών (ΕΕ L 105, σ. 24), που αντικαταστάθηκε από την απόφαση 94/474/ΕΚ της Επιτροπής, της 27ης Ιουλίου 1994, σχετικά με ορισμένα μέτρα προστασίας που αφορούν τη σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών και για την ακύρωση των αποφάσεων 89/469/ΕΟΚ και 90/200/ΕΟΚ (ΕΕ L 194, σ. 96), η οποία τροποποιήθηκε, για τελευταία φορά μέχρι στιγμής, με την απόφαση 95/287/ΕΚ της Επιτροπής, της 18ης Ιουλίου 1995 (ΕΕ L 181, σ. 40). Τα διάφορα αυτά μέτρα αφορούν την αφαίρεση των ιστών βοείου κρέατος που ενδέχεται να περιέχουν τον παράγοντα μόλυνσεως καθώς και τη διατροφή των μηρυκαστικών. Η οδηγία 92/290/ΕΟΚ της Επιτροπής, της 14ης Μαΐου 1992, όσον αφορά ορισμένα μέτρα προστατευτικά κατά της σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας των βοοειδών στο Ηνωμένο Βασίλειο, σχετικά με τα έμβρυα βοοειδών στο Ηνωμένο Βασίλειο (ΕΕ L 152, σ. 37), εξήρτησε την εξαγωγή εμβρύων από αυστηρότατους όρους.
- 13 Με ανακοίνωση της 20ής Μαρτίου 1996, η Spongiform Encephalopathy Advisory Committee (Συμβουλευτική Επιτροπή για τη Σπογγώδη Εγκεφαλοπάθεια, στο εξής: ΣΕΣΕ), ανεξάρτητο επιστημονικό όργανο με καθήκοντα συμβούλου της Κυβερνήσεως του Ηνωμένου Βασιλείου, έκανε λόγο για δέκα κρούσματα μιας μορφής της ασθένειας Creutzfeldt-Jakob που εντοπίστηκαν σε άτομα ηλικίας μέχρι 42 ετών. Η ανακοίνωση αυτή ήταν η ακόλουθη: «Καίτοι δεν αποδεικνύεται άμεσα η ύπαρξη σχέσεως, λαμβανομένων υπόψη των σημερινών δεδομένων και ελλείψει άλλης πιθανής εξηγήσεως, η πιθανότερη επί του παρόντος εξήγηση (the most likely explanation) είναι ότι τα κρούσματα αυτά συνδέονται με έκθεση στη σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών πριν από την επιβολή, το 1989, της απαγορεύσεως των ειδικών παραπροϊόντων σφαγής βοοειδών. Το στοιχείο αυτό είναι πολύ ανησυχητικό.»
- 14 Στην ίδια ανακοίνωση, η επιτροπή ΣΕΣΕ υπογράμμισε την επιτακτική ανάγκη της ορθής εφαρμογής των μέτρων που έχουν ληφθεί για την προστασία της δημόσιας υγείας και σύστησε διαρκή έλεγχο της πλήρους αφαιρέσεως του νωπιαίου μυελού. Επιπλέον πρότεινε να αποστεώνονται τα σφάγια βοοειδών ηλικίας άνω των 30 μηνών σε εγκαταστάσεις εγκεκριμένες και υπό τον έλεγχο

της υπηρεσίας Meat Hygiene Service, να χαρακτηρίζονται τα απόβλητα του ξακρίσματος του κρέατος ως ειδικά παραπροϊόντα σφαγής βοοειδών και να απαγορευτεί η χρησιμοποίηση κρεατοστεαλεύρων προερχομένων από θηλαστικά στη διατροφή όλων των εκτρεφόμενων ζώων.

- 15 Την ίδια ημέρα ο Υπουργός Γεωργίας, Αλιείας και Τροφίμων έλαβε την απόφαση να απαγορεύσει, αφενός, την πώληση και την προμήθεια κρεατοστεαλεύρων προερχομένων από θηλαστικά καθώς και τη χρησιμοποίησή τους στην παρασκευή ζωοτροφών, προοριζομένων για όλα τα εκτρεφόμενα ζώα, περιλαμβανομένων των πουλερικών, των αλόγων και των ιχθύων ιχθυοτροφείου, και, αφετέρου, την πώληση κρέατος προερχομένου από βοοειδή ηλικίας άνω των 30 μηνών για κατανάλωση από τον άνθρωπο.
- 16 Ταυτοχρόνως, ορισμένα κράτη μέλη και τρίτες χώρες έλαβαν μέτρα απαγορεύσεως, τα μεν πρώτα, της εισαγωγής βοοειδών και βοείου κρέατος προελεύσεως Ηνωμένου Βασιλείου, οι δε δεύτερες, προελεύσεως Ευρωπαϊκής Ενώσεως.
- 17 Στις 22 Μαρτίου 1996 η επιστημονική κτηνιατρική επιτροπή της Ευρωπαϊκής Ενώσεως (στο εξής: επιστημονική κτηνιατρική επιτροπή) κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, βάσει των διαθέσιμων στοιχείων, δεν αποδεικνύεται η μεταδοτικότητα της ΣΕΒ στον άνθρωπο. Επειδή όμως υπάρχει τέτοιος κίνδυνος, τον οποίο άλλωστε η επιτροπή έλαβε πάντα υπόψη, πρότεινε να εφαρμοστούν στο ενδοκοινοτικό εμπόριο τα μέτρα που έλαβε πρόσφατα το Ηνωμένο Βασίλειο σχετικά με την αποστέωση των σφαγίων που προέρχονται από βοοειδή ηλικίας άνω των 30 μηνών σε εγκεκριμένες εγκαταστάσεις και να λάβει η Κοινότητα τα κατάλληλα μέτρα για την απαγόρευση της χρησιμοποίησης κρεατοστεαλεύρου στη διατροφή των ζώων. Η επιτροπή θεώρησε επιπλέον ότι πρέπει να αποφεύγεται κάθε επαφή μεταξύ του νωπιαίου μυελού, αφενός, και του λίπους, των οστών και του κρέατος, αφετέρου, διαφορετικά το σφάγιο πρέπει να αντιμετωπίζεται ως ειδικά παραπροϊόντα σφαγής βοοειδών. Τέλος, η επιτροπή συνέστησε τη συνέχιση των ερευνών σχετικά με τη δυνατότητα μεταδόσεως της ΣΕΒ στον άνθρωπο.

- 18 Στις 24 Μαρτίου 1996, η ΣΕΣΕ επιβεβαίωσε τις πρώτες συστάσεις της σχετικά με την αποστείωση των σφαγίων εντός εγκεκριμένων εγκαταστάσεων, την αντιμετώπιση ως ειδικών παραπροϊόντων σφαγής βοοειδών των υπολειμμάτων ξακρίσματος κρέατος που περιλαμβάνουν νευρικούς και λυμφατικούς ιστούς, τη σπονδυλική στήλη και την κεφαλή (με εξαίρεση τη γλώσσα εφόσον αυτή αφαιρείται χωρίς μόλυνση), καθώς και την απαγόρευση της χρησιμοποίησης κρεατοστεαλεύρων θηλαστικών στη διατροφή των μηρυκαστικών, των εκτρεφόμενων ζώων (περιλαμβανομένων των ιχθύων και των αλόγων) ακόμη δε και τη χρησιμοποίησή τους ως λιπασμάτων σε έδαφος στο οποίο μπορούν να εισέλθουν μηρυκαστικά ζώα. Η επιτροπή ΣΕΣΕ υπογράμμισε πάντως ότι δεν ήταν σε θέση να επιβεβαιώσει την ύπαρξη ή την απουσία αιτιώδους συνδέσμου μεταξύ της ΣΕΒ και της προσφάτως εντοπισθείσας μορφής της ασθένειας Creutzfeldt-Jakob και ότι το ζήτημα αυτό απαιτεί εκτενέστερες επιστημονικές έρευνες.
- 19 Στις 27 Μαρτίου 1996 η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 96/239 που αποτελεί το επίκεντρο της παρούσας διαδικασίας. Η απόφαση αυτή στηρίζεται στη Συνθήκη ΕΚ, στην οδηγία 90/425/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 26ης Ιουνίου 1990, σχετικά με τους κτηνιατρικούς και τους ζωοτεχνικούς ελέγχους που εφαρμόζονται στο ενδοκοινοτικό εμπόριο ορισμένων ζώων και προϊόντων με προοπτική την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς (ΕΕ L 224, σ. 29), όπως τροποποιήθηκε τελευταία με την οδηγία 92/118/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 1992 (ΕΕ 1993, L 62, σ. 49), και ιδίως στο άρθρο 10, παράγραφος 4, της οδηγίας αυτής, καθώς και στην οδηγία 89/662/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 11ης Δεκεμβρίου 1989, σχετικά με τους κτηνιατρικούς ελέγχους που εφαρμόζονται στο ενδοκοινοτικό εμπόριο με προοπτική την υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς (ΕΕ L 395, σ. 13), όπως τροποποιήθηκε τελευταία με την οδηγία 92/118 και ιδίως το άρθρο 9 αυτής.
- 20 Στο προοίμιο της αποφάσεως 96/239 μνημονεύεται η δημοσίευση νέων επιστημονικών στοιχείων, η αναγγελία της λήψεως συμπληρωματικών μέτρων από την Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου (αφαίρεση των οστών των σφαγίων που προέρχονται από βοοειδή ηλικίας άνω των 30 μηνών σε εγκεκριμένες εγκαταστάσεις που εποπτεύονται από την υπηρεσία Meat Hygiene Service, ταξινόμηση των αποβλήτων του ξακρίσματος ως ειδικών παραπροϊόντων σφαγής

βοοειδών και απαγόρευση της χρήσεως κρεατοστεαλεύρου προερχομένου από θηλαστικά στη διατροφή όλων των εκτρεφομένων ζώων), τα απαγορευτικά των εισαγωγών μέτρα που έλαβαν διάφορα κράτη μέλη και η γνωμοδότηση της επιστημονικής κτηνιατρικής επιτροπής. Η πέμπτη, η έκτη και η έβδομη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας έχουν ως εξής:

«ότι, ως έχει η κατάσταση σήμερα, δεν είναι δυνατή η λήψη οριστικής θέσης ως προς τον κίνδυνο μεταδοτικότητας της ΣΕΒ στον άνθρωπο· ότι δεν αποκλείεται η ύπαρξη του κινδύνου αυτού· ότι η αβεβαιότητα που προκύπτει δημιουργεί μεγάλες ανησυχίες στους καταναλωτές· ότι, υπ' αυτές τις συνθήκες και με τη μορφή επείγοντος μέτρου, φαίνεται σκόπιμο να απαγορευθεί για μια μεταβατική περίοδο η αποστολή βοοειδών και κρεάτων βοοειδών ή προϊόντων που προέρχονται από βόειο κρέας, από το Ηνωμένο Βασίλειο προς τα λοιπά κράτη μέλη· ότι οι ίδιες απαγορεύσεις πρέπει να εφαρμοστούν στις εξαγωγές προς τρίτες χώρες, ώστε να αποφευχθεί η εκτροπή του εμπορίου·

ότι η Επιτροπή θα πραγματοποιήσει, εντός των προσεχών εβδομάδων, κοινοτική επιθεώρηση στο Ηνωμένο Βασίλειο για να αποτιμήσει την εφαρμογή των ληφθέντων μέτρων· ότι πρέπει, εξάλλου, να εξεταστεί σε βάθος η σημασία των νέων στοιχείων από επιστημονική άποψη και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν·

ότι, συνεπώς, η παρούσα απόφαση πρέπει να αναθεωρηθεί μετά από εξέταση του συνόλου των ως άνω στοιχείων».

21 Το άρθρο 1 της αποφάσεως 96/239 προβλέπει:

«Εν αναμονή της συνολικής εξέτασης της κατάστασης και με την επιφύλαξη των κοινοτικών διατάξεων που θεσπίζονται σχετικά με την προστασία από τη σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια των βοοειδών, το Ηνωμένο Βασίλειο δεν αποστέλλει από το έδαφός του προς τα άλλα κράτη μέλη και τις τρίτες χώρες:

— ζώντα βοοειδή, σπέρμα και έμβρυα αυτών,

— κρέατα ζώων του βοείου είδους που εσφάγησαν στο Ηνωμένο Βασίλειο,

- προϊόντα που έχουν παραχθεί από ζώα του βοείου είδους που εσφάγησαν στο Ηνωμένο Βασίλειο, που ενδέχεται να εισέλθουν στην ανθρώπινη ή ζωϊκή τροφική αλυσίδα, και τα προϊόντα που προορίζονται για ιατρική, φαρμακευτική χρήση ή για χρήση στον τομέα των καλλυντικών,

- κρεατοστεάλευρα που προέρχονται από θηλαστικά.»

- 22 Σύμφωνα με το άρθρο 3, το Ηνωμένο Βασίλειο υποβάλλει κάθε δύο εβδομάδες στην Επιτροπή έκθεση επί της εφαρμογής των μέτρων που λαμβάνονται για την προστασία από τη ΣΕΒ και, κατά το άρθρο 4, υποβάλλει «νέες προτάσεις για τον έλεγχο της σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας των βοοειδών στο Ηνωμένο Βασίλειο».
- 23 Την 1η, 2η και 3η Απριλίου 1996, το Συμβούλιο συνήλθε εκτάκτως στο Λουξεμβούργο προκειμένου να ασχοληθεί με τα προβλήματα που δημιουργεί η ΣΕΒ. Από τα συμπεράσματα στα οποία κατέληξε το Συμβούλιο αυτό αξίζει να σημειωθούν τα ακόλουθα:

«1. Κατόπιν της ανακοινώσεως, από το Ηνωμένο Βασίλειο, νέων στοιχείων σχετικά με τη ΣΕΒ, το Συμβούλιο υπογραμμίζει ότι είναι αποφασισμένο να θέσει σε εφαρμογή όλα τα μέτρα που είναι αναγκαία για την προστασία της δημόσιας υγείας. Ο πρώτιστος στόχος είναι η εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας βάσει των καλύτερων διαθέσιμων επιστημονικών δεδομένων.

2. Η ΣΕΒ είναι σοβαρή ασθένεια που μπορεί να έχει επιπτώσεις στη δημόσια υγεία. Η Ευρωπαϊκή Ένωση και το Ηνωμένο Βασίλειο έλαβαν ορισμένες σημαντικές αποφάσεις προκειμένου να μειώσουν κάθε πιθανό κίνδυνο για τη δημόσια υγεία. Ωστόσο το Συμβούλιο αναγνωρίζει ότι πρέπει να αναληφθεί αποφασιστική δράση προκειμένου να επιτευχθεί ο έλεγχος και τελικά η εκρίζωση της ασθένειας αυτής και να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη στο βόειο κρέας.

3. Εν όψει των συνεπειών που υφίστανται το Ηνωμένο Βασίλειο καθώς και λοιπές χώρες της Ενώσεως, η Επιτροπή έλαβε στις 27 Μαρτίου 1996, ως μέτρο προστασίας, την απόφαση να απαγορεύσει προσωρινώς τις εξαγωγές βοοειδών, βοείου κρέατος και προϊόντων κρέατος κ.λπ., προελεύσεως του Ηνωμένου Βασιλείου προς άλλα κράτη μέλη και τρίτες χώρες. Το Συμβούλιο έδωσε συν-επώς τη συμφωνία του για τη λήψη ενός συνόλου μέτρων που θα περιλαμβάνουν περαιτέρω μέτρα υγειονομικού ελέγχου και μέτρα στηρίξεως των αγορών. Στόχος μας είναι η αποκατάσταση της εμπιστοσύνης των καταναλωτών και η σταθερότητα των αγορών καθώς και η αποκατάσταση της ενιαίας αγοράς.»

24 Το Συμβούλιο κατέληξε επίσης στην ανάγκη θεσπίσεως ορισμένων υγειονομικών μέτρων, όπως η απομάκρυνση από την ανθρώπινη και ζωϊκή τροφική αλυσίδα των βοοειδών του Ηνωμένου Βασιλείου που έχουν ηλικία άνω των 30 μηνών κατά τον χρόνο της σφαγής και των ειδικών παραπροϊόντων σφαγής των βρετανικών βοοειδών που έχουν ηλικία κάτω των 30 μηνών κατά τη σφαγή, η εντατικοποίηση των ελέγχων, περιλαμβανομένου του ελέγχου του συστήματος καταγραφής των κτηνοτροφείων και ατομικού προσδιορισμού των βοοειδών προκειμένου να ελέγχονται αποτελεσματικά οι κινήσεις τους (traceability), η σύσταση ομάδας εμπειρογνομόνων των κρατών μελών με καθήκον τον έλεγχο της εφαρμογής των μέτρων που έλαβε το Ηνωμένο Βασίλειο, καθώς και στην ανάγκη θεσπίσεως μέτρων στηρίξεως της αγοράς βοοειδών.

25 Κατά τον ίδιο χρόνο συνήλθε στη Γενεύη μια ομάδα διεθνών εμπειρογνομόνων με πρόκληση της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας και συμμετοχή του Οργανισμού Τροφίμων και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών (FAO) και του Διεθνούς Γραφείου Επιζωοτιών (OIE). Οι εμπειρογνώμονες αυτοί κατέληξαν επίσης στο συμπέρασμα ότι δεν έχει αποδειχθεί ο σύνδεσμος μεταξύ της ΣΕΒ και της μορφής της νόσου Creutzfeldt-Jakob, πλην όμως η πλέον πιθανή εξήγηση των κρουσμάτων της δεύτερης ασθένειας που εντοπίστηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο ήταν η έκθεση του βρετανικού πληθυσμού στη ΣΕΒ. Οι εμπειρογνώμονες συνέστησαν ιδίως να μεριμνήσουν όλες οι χώρες για τη σφαγή των ζώων που έχουν προσβληθεί από μεταδοτική σπογγώδη εγκεφαλοπάθεια και για την εξαφάνιση όλων των μερών του ζώου και όλων των προϊόντων που παρασκευάζονται από αυτό έτσι ώστε να μην μπορεί να διεισδύσει σε καμιά τροφική αλυσίδα ο παθογόνος παράγων· επιπλέον έκριναν αναγκαίο να επανεξετάσουν οι χώρες τις οικείες μεθόδους επεξεργασίας των σφαγίων ώστε να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική αδρανοποίηση των παθογόνων παραγόντων της μεταδοτικής σπογγώδους εγκεφαλοπάθειας.

26 Σχετικά με ορισμένα ειδικά προϊόντα, η ομάδα εμπειρογνομόνων δήλωσε:

«— το γάλα και τα γαλακτοκομικά προϊόντα θεωρούνται αβλαβή ακόμη και εντός των χωρών με μεγάλο αριθμό κρουσμάτων ΣΕΒ. Από άλλα είδη εγκεφαλοπάθειας των ζώων ή των ανθρώπων υπάρχουν στοιχεία που αποδεικνύουν ότι οι ασθένειες αυτές δεν μεταδίδονται με το γάλα·

— η ζελατίνη που χρησιμοποιείται στην παρασκευή τροφίμων θεωρείται ακίνδυνη εφόσον λαμβάνεται με μέθοδο παρασκευής η οποία αποδεδειγμένως εφαρμόζεται υπό όρους που επιτρέπουν τη σε μεγάλο βαθμό αδρανοποίηση των λοιπών μολυσματικών στοιχείων (...) που υπήρχαν ενδεχομένως στους αρχικούς ιστούς·

— τα λίπη θεωρούνται επίσης ακίνδυνα εφόσον χρησιμοποιούνται αποτελεσματικές μέθοδοι επεξεργασίας των σφαγίων (...)».

27 Στις 9 Απριλίου 1996, η επιστημονική κτηνιατρική επιτροπή εξέδωσε γνωμοδότηση κατά την οποία οι ιστοί από τους οποίους παρασκευάζονται η ζελατίνη και τα λίπη κατατάσσονται στην κατηγορία των προϊόντων «χαμηλού κινδύνου». Η επιτροπή αυτή περιέγραψε εξάλλου τις μεθόδους παρασκευής που παρέχουν τις καλύτερες εγγυήσεις για την υγεία.

28 Στις 18 Απριλίου 1996, η επιστημονική κτηνιατρική επιτροπή εξέδωσε άλλη γνωμοδότηση, κατά την οποία το σπέρμα βοοειδών δεν παρουσιάζει κίνδυνο μεταδόσεως ΣΕΒ. Η επιτροπή παρατήρησε εξάλλου ότι δεν είχαν ακόμα περατωθεί οι επιστημονικές μελέτες σχετικά με τη μεταδοτικότητα της ΣΕΒ μέσω των εμβρύων, ότι μέχρι τότε δεν είχε παρατηρηθεί κανένα κρούσμα κληρονομικής μεταδόσεως της ασθένειας, πλην όμως υπήρχαν στοιχεία περί του ότι η τρομώδης νόσος μεταδίδεται δι' αυτής της οδού. Κατά συνέπεια η επιστημονική κτηνιατρική επιτροπή επιβεβαίωσε την αναγκαιότητα της κοινοτικής ρυθμίσεως που επιβάλλει τον όρο ότι τα έμβρυα πρέπει να προέρχονται μόνο από αγελάδες που γεννήθηκαν μετά τον Ιούλιο του 1988 και δεν κατάγονται από αγελάδες για τις οποίες υπάρχει υπόνοια ή έχει βεβαιωθεί ότι πάσχουν από ΣΕΒ. Πάντως, λόγω του ότι οι διατάξεις περί τεμαχισμού των κρεάτων και

διατροφής των μηρυκαστικών δεν είχαν τηρηθεί στο Ηνωμένο Βασίλειο αμέσως μετά τη θέση τους σε ισχύ, η επιτροπή πρότεινε να ληφθεί ως ημερομηνία αναφοράς η 1η Αυγούστου 1993 αντί του Ιουλίου 1988.

- 29 Στις 26 Απριλίου 1996, η επιστημονική κτηνιατρική επιτροπή εξέτασε την έκθεση που είχαν καταρτίσει οι εμπειρογνώμονες στο πλαίσιο της Παγκόσμιας Οργάνωσης Υγείας. Μεταξύ άλλων περιέγραψε τις μεθόδους που πρέπει να χρησιμοποιούνται για την επεξεργασία της ζελατίνης και του λίπους.
- 30 Κατά τη σύνοδο της 29ης και της 30ής Απριλίου, το Συμβούλιο «Γεωργία» έλαβε γνώση των διαφόρων εκθέσεων που είχαν καταρτίσει η Επιτροπή, το Ηνωμένο Βασίλειο, η ομάδα των κοινοτικών ελεγκτών που μετέβησαν στο κράτος αυτό καθώς και οι κτηνίατροι. Το Συμβούλιο διαπίστωσε ότι πρέπει να εφαρμοστούν και άλλα μέτρα σχετικά με τη σφαγή των ζώων ηλικίας άνω των 30 μηνών και την καταστροφή των σφαγίων και ότι είχαν εντοπιστεί ανεπάρκειες στο σύστημα ατομικού προσδιορισμού των βοοειδών και της προελεύσεώς τους και ελέγχου των κινήσεών τους («traceability»). Μεταξύ άλλων το Συμβούλιο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι «ο συνδυασμός των μέτρων που εφαρμόζει το Ηνωμένο Βασίλειο, η εφαρμογή και η παρακολούθησή της από την Επιτροπή, το πρόγραμμα επιλεκτικής σφαγής, τα συμπληρωματικά μέτρα και τέλος η ανάγκη της στηρίξεως όλων των αποφάσεων στο μέλλον σε έγκυρες επιστημονικές γνωμοδοτήσεις είναι τα χαρακτηριστικά μιας διαδικασίας που θα επιτρέψει την προοδευτική άρση της απαγορεύσεως των εξαγωγών, βήμα προς βήμα».
- 31 Η διεθνής επιτροπή του Διεθνούς Γραφείου Επιζωοτιών που συνήλθε από τις 20 μέχρι τις 24 Μαΐου 1996 διατύπωσε νέες συστάσεις διευκρινίζοντας ιδίως ότι στις χώρες με πολλά κρούσματα ΣΕΒ είναι ανάγκη να εξετάζεται αν τα ζώα γεννήθηκαν μετά την πραγματική εφαρμογή της απαγορεύσεως που αφορά τη

διατροφή ή αν προέρχονται από αγέλες εξ ολοκλήρου άθικτες από την ασθένεια ή αν είχαν ποτέ τραφεί με κρεατοστεάλευρα.

- 32 Στις 11 Ιουνίου 1996, δηλαδή μετά την υποβολή της υπό κρίση αιτήσεως ασφαλιστικών μέτρων, η Επιτροπή εξέδωσε την απόφαση 96/362/ΕΚ περί τροποποίησης της αποφάσεως 96/239/ΕΚ (ΕΕ L 139, σ. 17).
- 33 Στις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεως 96/362 μνημονεύονται οι γνωμοδοτήσεις διαφόρων επιστημονικών επιτροπών, η απουσία γνωμοδότησεως της μόνημης κτηνιατρικής επιτροπής και μια πρόταση ληπτέων μέτρων που υπέβαλε η Επιτροπή στο Συμβούλιο, στις 23 Μαΐου 1996, κατ' εφαρμογή του άρθρου 17 της οδηγίας 89/662.
- 34 Η απόφαση 96/362 αίρει την απαγόρευση εξαγωγής σπέρματος βοοειδών, το οποίο η επιστημονική κτηνιατρική επιτροπή θεώρησε ασφαλές όσον αφορά τη ΣΕΒ. Αίρεται επίσης η απαγόρευση για διάφορα προϊόντα — τη ζελατίνη, το όξινο φωσφορικό ασβέστιο, τα αμινοξέα και πεπτίδια, το λίπος και τα προϊόντα με βάση το λίπος — υπό τον όρο ότι έχουν παραχθεί με τις μεθόδους που περιγράφονται στο παράρτημα της αποφάσεως, σε εγκαταστάσεις που τελούν υπό επίσημο κτηνιατρικό έλεγχο για τις οποίες έχει αποδειχθεί ότι λειτουργούν σύμφωνα με τις προϋποθέσεις που ορίζονται στο παράρτημα (άρθρο 1, παράγραφος 2) και ότι φέρουν ετικέτα ή άλλη σήμανση ώστε να εμφανίζεται η μέθοδος και η επιχείρηση παραγωγής (άρθρο 1, παράγραφος 3).
- 35 Το άρθρο 1α της αποφάσεως 96/239, όπως έχει τροποποιηθεί, επιβάλλει επιπλέον, για την εξαγωγή ορισμένων ειδών κρεάτων, έναν επίσημο κτηνιατρικό έλεγχο και ένα σύστημα εντοπισμού της προέλευσης της πρώτης ύλης το οποίο

θα παρέχει εγγυήσεις για την προέλευση του υλικού καθ' όλο το μήκος της αλυσίδας παραγωγής. Βάσει της παραγράφου 2, ο κατάλογος των επιχειρήσεων οι οποίες πληρούν τους όρους αυτούς διαβιβάζεται στην Επιτροπή και στα άλλα κράτη μέλη.

36 Τέλος το άρθρο 1γ ορίζει:

«1. Η Επιτροπή διενεργεί στο Ηνωμένο Βασίλειο επιτόπιους κοινοτικούς ελέγχους για την εξακρίβωση της εφαρμογής των διατάξεων της παρούσας απόφασης, ιδίως σε σχέση με τη διεκπεραίωση επίσημων ελέγχων.

2. Οι έλεγχοι που αναφέρονται στην παράγραφο 1 διεξάγονται επί των προϊόντων που αναφέρονται στο παράρτημα πριν ξαναρχίσει η αποστολή των εν λόγω προϊόντων.

3. Η Επιτροπή, αφού διαβουλευθεί με τα κράτη μέλη στο πλαίσιο της μόνιμης κτηνιατρικής επιτροπής, καθορίζει την ημερομηνία από την οποία μπορούν να ξαναρχίσουν οι αποστολές.»

37 Εξάλλου, από τον Απρίλιο του 1996, η Επιτροπή έλαβε σειρά μέτρων στηρίζοντας της αγοράς βοείου κρέατος σε ολόκληρη την Κοινότητα, που διευρύνουν ιδίως αισθητά τις προϋποθέσεις της παρεμβάσεως. Ορισμένα από τα μέτρα αυτά αφορούν ειδικότερα την αγορά βοείου κρέατος στο Ηνωμένο Βασίλειο και προβλέπουν χρηματική συνεισφορά της Κοινότητας στο πρόγραμμα σφαγής και στη συνέχεια καταστροφής των βοοειδών που έχουν ηλικία άνω των 30 μηνών κατά τον χρόνο της σφαγής. Ένα τέτοιο μέτρο είναι ο κανονισμός (ΕΚ) 716/96 της Επιτροπής, της 19ης Απριλίου 1996, για τη θέσπιση εκτάκτων μέτρων στήριξης της αγοράς βοείου κρέατος στο Ηνωμένο Βασίλειο (ΕΕ L 99, σ. 14).

Τα αιτήματα των διαδίκων

38 Το Ηνωμένο Βασίλειο ζητεί από το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογή των άρθρων 185 και 186 της Συνθήκης:

A) να διατάξει την αναστολή εκτελέσεως του άρθρου 1 της αποφάσεως 96/239 της Επιτροπής εκτός κατά το μέρος που αφορά:

1) τα κρέατα ζώων του βοείου είδους που εσφάγησαν στο Ηνωμένο Βασίλειο σε ηλικία 30 μηνών ή μεγαλύτερη και δεν ανταποκρίνονται στις προϋποθέσεις του Mature Beef Assurance Scheme

και

2) τα κρεατοστεάλευρα που προέρχονται από θηλαστικά.

B) επικουρικώς, να διατάξει την αναστολή εκτελέσεως του άρθρου 1 της αποφάσεως 96/239 της Επιτροπής όσον αφορά:

1) τις εξαγωγές προς τρίτες χώρες των ζώων, κρεάτων, προϊόντων και υλικών που αφορά η προσβαλλομένη απόφαση (επικουρικότερα όσον αφορά εκείνες από τις προαναφερθείσες εξαγωγές που προορίζονται για τρίτες χώρες από τις οποίες δεν υπάρχει κανένας πραγματικός κίνδυνος εκτροπής του εμπορίου),

2) τα κρέατα ζώων του βοείου είδους που πληρούν τους όρους του Mature Beef Assurance Scheme,

- 3) τα βοοειδή που γεννήθηκαν μετά την 1η Μαΐου 1996 και δεν προέρχονται από αγελάδες για τις οποίες υπάρχει υπόνοια ή επιβεβαίωση ότι πάσχουν από ΣΕΒ καθώς και το κρέας και τα προϊόντα και υλικά που προέρχονται από αυτά τα ζώα,
  - 4) το σπέρμα βοοειδών,
  - 5) τα έμβρυα βοοειδών,
  - 6) το λίπος και τα παράγωγά του, σύμφωνα με τους όρους που ενέκρινε η Επιτροπή στις 22 Μαΐου 1996 και/ή
  - 7) τη ζελατίνη, σύμφωνα με τους όρους που ενέκρινε η Επιτροπή στις 22 Μαΐου 1996.
- Γ) ακόμη επικουρικότερον, να διατάξει την αναστολή εκτέλεσης των χωρίων εκείνων της αποφάσεως 96/239 της Επιτροπής που θα κρίνει σκόπιμη και να διατάξει κάθε άλλο προσωρινό μέτρο, κατά την κρίση του.
- Δ) να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.

Κατά τη συνεδρίαση της 19ης Ιουνίου 1996, πάντως, το Ηνωμένο Βασίλειο ανακάλεσε από το επικουρικό αίτημά του τα σημεία 4 (σπέρμα), 6 (λίπος) και 7 (ζελατίνη) προκειμένου να λάβει υπόψη την απόφαση 96/362.

39 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την αίτηση προσωρινών μέτρων·

— να καταδικάσει το Ηνωμένο Βασίλειο στα δικαστικά έξοδα.

40 Το Συμβούλιο ζητεί από το Δικαστήριο:

— να απορρίψει την αίτηση προσωρινών μέτρων.

Οι προϋποθέσεις λήψεως προσωρινών μέτρων

41 Σύμφωνα με τα άρθρα 185 και 186 της Συνθήκης, το Δικαστήριο μπορεί, αν κρίνει ότι επιβάλλεται από τις περιστάσεις, να διατάξει την αναστολή εκτέλεσης της προσβαλλομένης πράξεως ή τα αναγκαία προσωρινά μέτρα στις υποθέσεις που εκκρεμούν ενώπιόν του.

42 Το άρθρο 83, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου ορίζει ότι οι αιτήσεις μέτρων αυτού του είδους πρέπει να προσδιορίζουν το αντικείμενο της διαφοράς, τα περιστατικά από τα οποία προκύπτει το επείγον της υποθέσεως, καθώς και τους πραγματικούς και νομικούς ισχυρισμούς που δικαιολογούν εκ πρώτης όψεως τη λήψη του προσωρινού μέτρου το οποίο ζητείται.

43 Κατά τα άρθρα 36, τρίτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου και 86, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας, η διάταξη ασφαλιστικών μέτρων έχει προσωρινό μόνο χαρακτήρα και δεν προδικάζει καθόλου την κρίση του Δικαστηρίου επί της κυρίας υποθέσεως.

44 Ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων μπορεί δηλαδή να χορηγήσει αναστολή εκτελέσεως και τα ζητούμενα προσωρινά μέτρα αν αποδεικνύεται ότι η χορήγησή τους δικαιολογείται εκ πρώτης όψεως από πραγματική και από νομική σκοπιά (*fumus boni iuris*) και ότι είναι επείγοντα υπό την έννοια ότι είναι αναγκαίο, προκειμένου να αποφευχθεί σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημία των συμφερόντων του αιτούντος, να διαταχθούν και να παραγάγουν τα αποτελέσματά τους πριν την έκδοση της αποφάσεως επί της κυρίας δίκης [διάταξη της 19ης Ιουλίου 1995, Επιτροπή κατά Atlantic Container Line κ.λπ., C-149/95 P (R), Συλλογή 1995, I-2165, σκέψη 22]. Κατά πάγια νομολογία, ο δικαστής των ασφαλιστικών μέτρων προβαίνει επίσης σε στάθμιση των εμπλεκόμενων συμφερόντων. Εξάλλου η αναστολή εκτελέσεως και τα άλλα μέτρα που διατάσσονται βάσει του άρθρου 186 της Συνθήκης είναι προσωρινά, υπό την έννοια ότι δεν προδικάζουν τα επίδικα νομικά ή πραγματικά ζητήματα ούτε εξουδετερώνουν εκ των προτέρων τις συνέπειες της εκδοθησομένης επί της κυρίας δίκης απόφασης (βλ. διάταξη Επιτροπή κατά Atlantic Container Line κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 22).

45 Στο πλαίσιο αυτής της συνολικής εξετάσεως, ο δικάζων κατά τη διαδικασία των ασφαλιστικών μέτρων δικαστής διαθέτει ευρεία εξουσία εκτιμήσεως και είναι ελεύθερος να καθορίσει, ενόψει των ιδιαιτεροτήτων της υποθέσεως, τον τρόπο κατά τον οποίο πρέπει να εξακριβωθεί η συνδρομή των διαφόρων αυτών προϋποθέσεων καθώς και τη σειρά με την οποία θα διεξαχθεί η εξέταση αυτή, εφόσον κανένας κανόνας κοινοτικού δικαίου δεν του επιβάλλει προκαθορισμένο σχέδιο αναλύσεως για να εκτιμήσει την αναγκαιότητα της εκδόσεως διατάξεως προσωρινών μέτρων (βλ. διάταξη Επιτροπή κατά Atlantic Container Line κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 23).

Απόψεις των διαδίκων

46 Το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει, πρώτον, ότι το βόειο κρέας και τα προϊόντα που προέρχονται από βοοειδή, για τα οποία ζητεί την άρση της απαγορεύσεως, δεν παρουσιάζουν κίνδυνο για την ανθρώπινη κατανάλωση και τις άλλες σχετικές χρήσεις και ότι η απαγόρευση δεν δικαιολογείται νομικώς, δεύτερον, ότι η απαγόρευση προκάλεσε και συνεχίζει να προκαλεί σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημία και, τέλος, ότι η στάθμιση των εμπλεκόμενων συμφερόντων κλίνει υπέρ της άμεσης άρσης της απαγορεύσεως.

- 47 Το Ηνωμένο Βασίλειο θεωρεί ειδικότερα ότι η απαγόρευση της εξαγωγής δεν στηρίζεται σε καμιά επιστημονική βάση αλλά αποφασίστηκε αποκλειστικά ή κυρίως προκειμένου να καθησυχάσουν οι καταναλωτές και να προστατευθεί η αγορά βοείου κρέατος. Η απαγόρευση όμως όχι μόνο δεν επιτυγχάνει τον στόχο αυτό αλλά έχει μάλλον αρνητικά αποτελέσματα όσον αφορά την εμπιστοσύνη των καταναλωτών.
- 48 Αντιθέτως η Επιτροπή φρονεί ότι το Ηνωμένο Βασίλειο δεν απέδειξε ούτε το στοιχείο του *fumus boni juris* ούτε το στοιχείο του επείγοντος ή την πιθανότητα προκλήσεως σοβαρής και ανεπανόρθωτης ζημίας. Η Επιτροπή φρονεί επίσης ότι η στάθμιση των συμφερόντων συνηγορεί σαφώς υπέρ της διατηρήσεως των παραχόντων επειγόντων και προσωρινών μέτρων μέχρις ότου οι μελέτες που διεξάγονται ήδη παράσχουν ενδεχομένως σοβαρό έρεισμα για την άρση τους. Το Συμβούλιο υποστήριξε την άποψη της Επιτροπής.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

- 49 Όσον αφορά το στοιχείο του *fumus boni juris*, το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει, πρώτον, ότι η απόφαση και οι λοιπές προσβαλλόμενες πράξεις υπερβαίνουν το πλαίσιο των εξουσιών της Επιτροπής και το περιθώριο εκτιμήσεως που έχει το όργανο αυτό, ότι δεν δικαιολογούνται από σοβαρό κίνδυνο για την υγεία των ανθρώπων ή των ζώων, ότι συνιστούν παράνομο εμπόδιο στην ελεύθερη κυκλοφορία των εμπορευμάτων εντός της Κοινότητας, ότι συνιστούν κατάχρηση εξουσίας και ότι δεν συμβιβάζονται με τους στόχους της κοινής γεωργικής πολιτικής που θέτει το άρθρο 39, παράγραφος 1, της Συνθήκης ΕΚ, δεύτερον, ότι είναι αναιτιολόγητες, τρίτον, ότι εισάγουν διακρίσεις και αντιβαίνουν στα άρθρα 6 και 40, παράγραφος 3, της Συνθήκης ΕΚ, τέταρτον, ότι συνιστούν παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας, πέμπτον, ότι το άρθρο 1, τρίτη περίπτωση, της αποφάσεως 96/239 είναι παράτυπο διότι δεν λαμβάνει υπόψη την αρχή της ασφάλειας του δικαίου και την υποχρέωση αιτιολογήσεως και αφορά προϊόντα που δεν εμπίπτουν στην αρμοδιότητα της Επιτροπής.
- 50 Επιπλέον το Ηνωμένο Βασίλειο φρονεί ότι οι οδηγίες 89/662 και 90/425 είναι παράνομες καθόσον παρέχουν έρεισμα για την επέκταση της απαγορεύσεως των εξαγωγών σε προϊόντα που δεν απαριθμούνται στο παράρτημα II της Συνθήκης ΕΚ.

- 51 Το Ηνωμένο Βασίλειο παρατηρεί τέλος ότι «το δυσανάλογο και το παράνομο της προσβαλλομένης αποφάσεως είναι ιδιαίτερα φανερά στις περιπτώσεις των εξαγωγών προς τρίτες χώρες, του κρέατος που προέρχεται από αγέλες οι οποίες δεν έχουν πληγεί από τη ΣΕΒ, των βοοειδών που γεννήθηκαν μετά την 1η Μαΐου 1996, του σπέρματος και των εμβρύων καθώς και του λίπους και της ζελατίνης».
- 52 Προκειμένου να εκτιμηθεί αν, όπως υποστηρίζει, πρώτον, το Ηνωμένο Βασίλειο, η Επιτροπή υπερέβη, εκ πρώτης όψεως, τις εξουσίες της, πρέπει να εξεταστούν διαδοχικά οι διατάξεις στις οποίες στηρίζεται η επίδικη απόφαση, δηλαδή το άρθρο 10, παράγραφος 4, της οδηγίας 90/425 και το άρθρο 9 της οδηγίας 89/662, να εξεταστεί υπό το φως των διατάξεων αυτών ο στόχος της επίδικης απόφασης και τέλος να ελεγχθεί αν είναι βάσιμες οι πληροφορίες που υπαγόρευσαν την απόφαση αυτή προκειμένου να κριθεί αν υπήρχε πράγματι σοβαρός κίνδυνος για την υγεία των ανθρώπων και των ζώων.
- 53 Οι οδηγίες 90/425 και 89/662, που εκδόθηκαν βάσει του άρθρου 43 της Συνθήκης ΕΟΚ, σκοπούν να αντικαταστήσουν τους κτηνιατρικούς ελέγχους που γίνονται στα εσωτερικά σύνορα της Κοινότητας από ελέγχους πραγματοποιούμενους στον τόπο αναχωρήσεως του εμπορεύματος. Κατά την έκτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 90/425, «η λύση αυτή συνεπάγεται την ενίσχυση της εμπιστοσύνης όσον αφορά τους κτηνιατρικούς ελέγχους που πραγματοποιούνται από το κράτος αποστολής» και «πρέπει αυτό να φροντίζει ώστε οι κτηνιατρικοί έλεγχοι να πραγματοποιούνται με τον κατάλληλο τρόπο».
- 54 Τα άρθρα 10 της οδηγίας 90/425 και 9 της οδηγίας 89/662 που έχουν παρόμοια διατύπωση προβλέπουν ότι κάθε κράτος μέλος ανακοινώνει αμέσως στα άλλα κράτη μέλη και την Επιτροπή την εμφάνιση οποιασδήποτε ζωνόσου, ασθένειας ή αιτίας που ενδέχεται να συνιστά σοβαρό κίνδυνο για τα ζώα ή την υγεία των ανθρώπων. Κατά την ίδια διάταξη, το κράτος μέλος αποστολής θέτει αμέσως σε εφαρμογή τα μέτρα καταπολέμησης ή πρόληψης που προβλέπονται από την κοινοτική νομοθεσία, ενώ το κράτος μέλος προορισμού μπορεί να λαμβάνει μέτρα διαφυλάξεως ή προστασίας. Η παράγραφος 4 των δύο άρθρων ορίζει εν συνεχεία ότι, εν πάση περιπτώσει, η Επιτροπή εξετάζει την κατάσταση το συντομότερο δυνατό στο πλαίσιο της μόνιμης κτηνιατρικής επιτροπής και θεσπίζει τα απαραίτητα μέτρα για τα προϊόντα στα οποία αναφέρονται οι

οδηγίες και, αν το επιβάλλει η κατάσταση, για τα παράγωγα προϊόντα και, τέλος, ότι παρακολουθεί την εξέλιξη της καταστάσεως και, με την ίδια διαδικασία, τροποποιεί ή ακυρώνει, ανάλογα με αυτή την εξέλιξη, τις ληφθείσες αποφάσεις. Το παράρτημα Γ της οδηγίας 90/425 περιέχει κατάλογο των ασθενειών ή των επιζωοτικών ασθενειών για τις οποίες πρέπει υποχρεωτικά να αναλαμβάνεται επείγουσα δράση με εδαφικούς περιορισμούς που μπορούν να αφορούν ένα ή περισσότερα κράτη μέλη, μία ή περισσότερες περιοχές ή ζώνες.

- 55 Στη συνέχεια πρέπει να προσδιοριστεί ο στόχος της αποφάσεως 96/239.
- 56 Κατά το Ηνωμένο Βασίλειο η έκδοση αυτής της αποφάσεως υπαγορεύτηκε από οικονομικές θεωρήσεις, από την ανάγκη καθησυχάσεως των καταναλωτών και προστασίας ολόκληρης της αγοράς βοείου κρέατος. Το Ηνωμένο Βασίλειο στηρίζεται συναφώς στη τρίτη φράση της πέμπτης αιτιολογικής σκέψης της αποφάσεως και στις δημόσιες δηλώσεις του αρμοδίου για τη γεωργία επιτρόπου.
- 57 Κατά την επ' ακροατηρίω συζήτηση η Επιτροπή χαρακτήρισε την απόφασή της ως «μέτρο απομονώσεως» το οποίο θα ακολουθήσουν ειδικά μέτρα για την εκρίζωση της ασθένειας και διευκρίνισε ότι η απόφαση επιδιώκει ευρύ στόχο, δηλαδή την προστασία της δημόσιας υγείας στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς. Το Συμβούλιο επιβεβαίωσε την περιγραφή αυτή η οποία προκύπτει ιδίως από τα συμπεράσματα που υιοθέτησε κατά την έκτακτη σύνοδο της 1ης, 2ας και 3ης Απριλίου 1996.
- 58 Συναφώς πρέπει να σημειωθεί ότι η δεύτερη αιτιολογική σκέψη της αποφάσεως 96/239 κάνει λόγο για ανακοίνωση νέων στοιχείων σχετικά με την εμφάνιση ορισμένων κρουσμάτων της ασθένειας Creutzfeldt-Jakob στο Ηνωμένο Βασίλειο. Επιπλέον, οι δύο πρώτες φράσεις της πέμπτης αιτιολογικής σκέψης διευκρινίζουν ότι «ως έχει η κατάσταση σήμερα δεν είναι δυνατή η λήψη οριστικής θέσης ως προς τον κίνδυνο μεταδοτικότητας της ΣΕΒ στον άνθρωπο» και ότι

«δεν αποκλείεται η ύπαρξη του κινδύνου αυτού». Δεν είναι δυνατό να απομωνωθεί ένα τμήμα αυτής της αιτιολογικής σκέψης και να ληφθεί υπόψη μόνο η φράση που αναφέρεται στην ανησυχία των καταναλωτών. Το επίδικο κείμενο πρέπει να εξεταστεί στο σύνολό του. Εξάλλου, από τη φύση των ληφθέντων μέτρων προκύπτει σαφώς ότι η απόφαση 96/239 επιβάλλει μια απομόνωση, μέχρις ότου ληφθούν μέτρα για την εκρίζωση της ΣΕΒ.

59 Τέλος, πρέπει να εξεταστεί αν οι πληροφορίες επί των οποίων στηρίχθηκε η Επιτροπή για να εκδώσει την επίδικη απόφαση υπήρξαν σοβαρές και αν η υγεία των ανθρώπων και των ζώων διέτρεχε πράγματι σοβαρό κίνδυνο.

60 Συναφώς δεν μπορεί να αμφισβητηθεί ότι η ανακοίνωση της επιτροπής ΣΕΣΕ, που έκανε λόγο για πιθανή σχέση μεταξύ της ΣΕΒ και της μορφής της ασθένειας Creutzfeldt-Jakob, ήταν πληροφορία ιδιαίτερα σημαντική που δικαιολογούσε την επανεξέταση των μέτρων των σχετικών με τις εξαγωγές βοοειδών, βοείου κρέατος και παραγώγων προϊόντων προελεύσεως του Ηνωμένου Βασιλείου. Καίτοι οι επιστήμονες, από περίσκεψη, δεν εκφράστηκαν με βεβαιότητα, η κατάσταση είχε μεταβληθεί σημαντικά, καθόσον η δυνατότητα μεταδόσεως της ΣΕΒ στον άνθρωπο δεν αντιμετωπιζόταν πλέον ως θεωρητική δυνατότητα αλλά ως η πλέον πιθανή εξήγηση της νέας μορφής της ασθένειας Creutzfeldt-Jakob που είχε προσφάτως εντοπιστεί σε ορισμένα άτομα. Καίτοι από πολλά χρόνια αντιμετωπιζόταν το ενδεχόμενο ενός τέτοιου κινδύνου για την υγεία των ανθρώπων, η ανακοίνωση της ΣΕΣΕ αποκάλυψε νέα στοιχεία που καθιστούσαν τον κίνδυνο αυτό πιθανότερο και δικαιολογούσαν την επέμβαση της Επιτροπής.

61 Οι πληροφορίες που έλαβε υπόψη η Επιτροπή προκειμένου να εκδώσει την απόφαση 96/239 ήταν, συνεπώς, ιδιαίτερα σοβαρές. Εξάλλου η Κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου τις θεώρησε σοβαρές αφού έλαβε αμέσως διάφορα μέτρα για να συμμορφωθεί προς τις συστάσεις της επιτροπής ΣΕΣΕ.

62 Υπό τις συνθήκες αυτές κανένα στοιχείο δεν επιτρέπει να θεωρηθεί ότι, όπως ισχυρίζεται το Ηνωμένο Βασίλειο, η Επιτροπή ενήργησε αποκλειστικά για λόγους οικονομικούς, σταθεροποιήσεως της αγοράς βοείου κρέατος. Αντιθέτως

όπως προκύπτει από την πέμπτη αιτιολογική σκέψη εξεταζομένη στο σύνολό της, οι περιστάσεις δείχνουν ότι η Επιτροπή έλαβε πρωτίστως υπόψη την προστασία της δημόσιας υγείας στο πλαίσιο της εσωτερικής αγοράς, όπως εξάλλου είχε την υποχρέωση από τις οδηγίες 90/425 και 89/662.

- 63 Επ' αυτού πρέπει να σημειωθεί ότι το άρθρο 3, στοιχείο ξ', της Συνθήκης ΕΚ προβλέπει, μεταξύ των στόχων της Κοινότητας, «την συμβολή στην επίτευξη υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας». Τον στόχο αυτό επαναλαμβάνει το άρθρο 129, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο της ίδιας Συνθήκης κατά το οποίο η Κοινότητα συμβάλλει στην εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας της υγείας του ανθρώπου. Το τρίτο εδάφιο της ίδιας παραγράφου διευκρινίζει περαιτέρω ότι οι απαιτήσεις στον τομέα της προστασίας της υγείας αποτελούν συνιστώσα των άλλων πολιτικών της Κοινότητας. Τέλος το Δικαστήριο έχει κρίνει ήδη ότι η επιδίωξη των στόχων της κοινής γεωργικής πολιτικής δεν μπορεί να μην λαμβάνει υπόψη ορισμένες ανάγκες γενικού συμφέροντος όπως η προστασία των καταναλωτών ή της υγείας και της ζωής των ανθρώπων και των ζώων, ανάγκες τις οποίες οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη τα κοινοτικά όργανα κατά την άσκηση των αρμοδιοτήτων τους (απόφαση της 23ης Φεβρουαρίου 1988, Ηνωμένο Βασίλειο κατά Συμβουλίου, 68/86, Συλλογή 1988, σ. 855, σκέψη 12).
- 64 Δεύτερον, σχετικά με την υποχρέωση αιτιολογήσεως, το Ηνωμένο Βασίλειο παρατηρεί ότι, ακόμα και αν υποθεθεί ότι η απόφαση 96/239 εκδόθηκε με σκοπό την προστασία της υγείας των ανθρώπων ή των ζώων, πρέπει να ακυρωθεί διότι, κατά παράβαση του άρθρου 190 της Συνθήκης ΕΚ, η Επιτροπή παρέλειψε να εκθέσει τους λόγους για τους οποίους τα μέτρα που είχαν ληφθεί παλαιότερα δεν επαρκούσαν και ήταν επομένως δικαιολογημένη η λήψη νέων μέτρων.
- 65 Συναφώς, όπως προκύπτει από τις αιτιολογικές σκέψεις της αποφάσεως 96/239, η απόφαση αυτή υπαγορεύθηκε από ένα σύνολο στοιχείων μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται, πρώτον, η δημοσίευση νέων πληροφοριών σχετικά με την εμφάνιση ορισμένων κρουσμάτων της νόσου Creutzfeldt-Jakob στο Ηνωμένο Βασίλειο, δεύτερον η λήψη από αυτό το κράτος μέλος συμπληρωματικών μέτρων για την επεξεργασία του βοείου κρέατος και τη χρησιμοποίηση κρεατοστεαλεύρου στη διατροφή των εκτρεφόμενων ζώων και, τέλος, τα μέτρα απαγορεύσεως των εισαγωγών που έλαβαν άλλα κράτη μέλη. Τα στοιχεία αυτά

αρκούν να αποδείξουν ότι υπήρχε, όσον αφορά τον συγκεκριμένο κίνδυνο, μεγάλη αβεβαιότητα ως προς την αποτελεσματικότητα και την επάρκεια των μέτρων που είχαν λάβει προηγουμένως τόσο το Ηνωμένο Βασίλειο όσο και η Ευρωπαϊκή Κοινότητα.

- 66 Τρίτον, το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει ότι η απόφαση 96/239 εισάγει αυθαίρετη διάκριση εις βάρος του Ηνωμένου Βασιλείου καθώς και των Βρετανών παραγωγών, επιχειρηματιών και καταναλωτών δεδομένου ότι κανένα προφυλακτικό μέτρο δεν ελήφθη έναντι άλλων κρατών μελών. Όμως το Ηνωμένο Βασίλειο δεν είναι το μόνο κράτος στο οποίο εμφανίστηκαν κρούσματα ΣΕΒ, καίτοι τα κρούσματα στο κράτος αυτό είναι περισσότερα. Όσο για τη δυσμενή διάκριση που φέρονται ότι υφίστανται οι Βρετανοί καταναλωτές, αυτή προέρχεται από το γεγονός ότι η απόφαση 96/239 μπορεί, στην καλύτερη περίπτωση, να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών της υπόλοιπης Κοινότητας χωρίς να αποκαταστήσει την εμπιστοσύνη των καταναλωτών του Ηνωμένου Βασιλείου.
- 67 Συναφώς, αρκεί να σημειωθεί ότι, όπως υπογραμμίστηκε κατά τη συνεδρίαση, το 97,9 % των κρουσμάτων ΣΕΒ στην Ευρώπη σημειώθηκαν στο Ηνωμένο Βασίλειο.
- 68 Εξάλλου, όπως παρατήρησαν η Επιτροπή και το Συμβούλιο, αν το μέτρο της απομονώσεως καλύπτει ολόκληρο το Ηνωμένο Βασίλειο και όχι μία ή περισσότερες συγκεκριμένες περιοχές, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι η ασθένεια, που χωρίς αμφιβολία εντοπίστηκε πριν από πολλά χρόνια, έχει επεκταθεί σε ολόκληρο το εθνικό έδαφος και ότι, δεδομένου ότι δεν προσδιορίζεται ικανοποιητικά η ταυτότητα όλων των ζώων, ήταν αδύνατο να προσδιοριστεί η προέλευσή τους ή να αποδειχθεί αν, σε κάποια χρονική στιγμή της ζωής τους, ανήκαν σε αγέλη στην οποία σημειώθηκαν κρούσματα ΣΕΒ. Συναφώς το Ηνωμένο Βασίλειο ανέφερε κατά τη συνεδρίαση ότι έχουν καταγραφεί μόνο τα ζώα που προσβλήθηκαν από ΣΕΒ ή για τα οποία υπάρχουν σχετικές υπόνοιες και δεν αμφισβήτησε τον αριθμό που προέβαλε η Επιτροπή των 11 000 κρουσμάτων ΣΕΒ σε ζώα, η αγέλη καταγωγής των οποίων δεν κατέστη δυνατό να προσδιοριστεί.
- 69 Υπάρχουν όμως ακόμη αβεβαιότητες στην επιστήμη όσον αφορά τους τρόπους μεταδόσεως της ασθένειας. Στις 31 Οκτωβρίου 1995, είχαν καταγραφεί 23 148 κρούσματα ΣΕΒ σε ζώα που γεννήθηκαν μετά τη θέση σε ισχύ της απαγορεύσεως χρησιμοποίησεως κρεατοστεαλεύρων στη διατροφή των βοοειδών, τα οποία είχαν θεωρηθεί ως η αιτία της ασθένειας (Bovine Spongiform Encephala-

lopathy in Great Britain, A Progress Report, November 1995, σημείο 7). Μόνο ο προσδιορισμός της αγέλης καταγωγής του άρρωστου ζώου και η ανασυγκρότησή της θα επέτρεπαν, αφενός, να διαπιστωθεί αν, παρά την απαγόρευση, το ζώο αυτό είχε λάβει μολυσμένη τροφή ή αν έπρεπε να αναζητηθεί άλλη εξήγηση για την προέλευση της ασθένειας και, αφετέρου, σε περιπτώσεις ακατάλληλης διατροφής, να ευρεθούν όλα τα ζώα τα οποία, λόγω του ότι είχαν τραφεί κατά τον ίδιο τρόπο, είναι πιθανό ότι μολύνθηκαν καιίτοι δεν παρουσίαζαν ακόμη τα κλινικά συμπτώματα της ασθένειας.

- 70 Αυτή η έλλειψη σημάσεως των ζώων και ελέγχου των κινήσεών τους δεν επιτρέπει ούτε την εφαρμογή ορισμένων από τα μέτρα που συνέστησαν οι εμπειρογνώμονες του Διεθνούς Γραφείου Επιζωοτιών, οι οποίοι συνιστούν να χαρακτηρίζοντα τα ζώα ως προερχόμενα από αγέλες στις οποίες ουδέποτε σημειώθηκε κρούσμα ΣΕΒ (βλ. το αναθεωρημένο κεφάλαιο του International Animal Health Code, που ψηφίστηκε κατά τη σύνοδο της 20-24 Μαΐου 1996).
- 71 Εξάλλου, δεν έχει αποδειχθεί ότι η ασθένεια δεν μεταδίδεται από τη μητέρα. Για το ζήτημα αυτό διεξάγονται έρευνες, τα πορίσματά τους όμως είναι δύσκολο να ερμηνευθούν λόγω μη τηρήσεως της απαγορεύσεως της χρησιμοποιήσεως κρεατοστεαλεύρων στη διατροφή των βοοειδών. Συγκεκριμένα στις 31 Οκτωβρίου 1995 είχαν καταγραφεί 933 κρούσματα ΣΕΒ σε ζώα προερχόμενα από ασθενείς μητέρες, τα οποία είχαν γεννηθεί μετά τη θέση σε ισχύ αυτής της απαγορεύσεως. Στην περίπτωση αυτή είναι πάντως αδύνατο να προσδιοριστεί αν η ασθένεια μεταδόθηκε κληρονομικά ή αν προκλήθηκε από τη λήψη μολυσμένης τροφής (Bovine Spongiform Encephalopathy in Great Britain, προαναφερθείσα, παράγραφος 9). Αντιθέτως έχει αποδειχθεί ότι η τρομώδης νόσος του προβάτου μεταδίδεται κληρονομικά. Επομένως, το ενδεχόμενο μεταδόσεως της ασθένειας κατά τον ίδιο τρόπο στα βοοειδή συνιστά σοβαρή εικόνα.
- 72 Τέλος, η ασθένεια δεν φαίνεται μεν λομώδης (οριζόντια μετάδοση), πλην όμως σημειώνεται ανεξήγητη συχνότητα μολύνσεως μόσχων που γεννήθηκαν σε ημερομηνίες γειτνιάζουσε της ημερομηνίας του τοκετού από μολυσμένη αγελάδα (περιγεννητική μόλυνση).
- 73 Όσον αφορά, τέταρτον, την παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας πρέπει να σημειωθεί ότι το μέτρο της απαγορεύσεως υπαγορεύθηκε από νόμιμο σκοπό, δηλαδή την προστασία της υγείας και ήταν απαραίτητο για την επίτευξη του σκοπού αυτού, ως μέτρο απομονώσεως, προαπαιτούμενο περαιτέρω μέτρων εκριζώσεως.

- 74 Συναφώς, δεν αμφισβητείται ότι τα μέτρα που έλαβε το Ηνωμένο Βασίλειο, προκειμένου να απαγορεύσει τη χρησιμοποίηση κρεατοστεαλεύρων μηρυκαστικών στη διατροφή των μηρυκαστικών, και τα μέτρα που αφορούν την επεξεργασία των κρεάτων είχαν θετικά αποτελέσματα και ιδίως μείωση των κρουσμάτων ΣΕΒ. Παρ' όλα αυτά υπάρχουν σοβαρές αμφιβολίες ως προς την αποτελεσματικότητά τους. Συγκεκριμένα, όπως προκύπτει, παρά την απαγόρευση που θεσπίστηκε το 1988, ορισμένος αριθμός ζώων συνέχισε να διατρέφεται με ύποπτα άλευρα επί περίοδο τουλάχιστον πέντε μηνών, διότι ορισμένοι κτηνοτρόφοι χρησιμοποίησαν τα αποθέματά τους, διότι, εκ προθέσεως ή από αμέλεια, έδωσαν σε βοοειδή κρεατοστεάλευρα μηρυκαστικών προοριζόμενα για άλλα εκτροφόμενα ζώα ή, τέλος, διότι έδωσαν στα βοοειδή ζωοτροφή για βοοειδή που ήταν μεν καταρχήν αβλαβής, πλην όμως είχε μολυνθεί κατά την παρασκευή της, λόγω ελλείψεως επαρκών προφυλακτικών μέτρων.
- 75 Εν πάση περιπτώσει, ακόμα και αν ήταν γνωστή με βεβαιότητα η σύνθεση της τροφής που έδωσε κάθε κτηνοτρόφος στα ζώα του, η έλλειψη μέσων που θα επέτρεπαν να εντοπιστεί η προέλευση και οι κινήσεις των ζώων («traceability») εμποδίζει τον μετά βεβαιότητας προσδιορισμό της αγέλης εντός της οποίας γεννήθηκε το ζώο, τον αριθμό των συναλλαγών των οποίων αποτέλεσε αντικείμενο και συνεπώς το αν τράφηκε με μολυσμένη μορφή σε κάθε αγέλη στην οποία ανήκε κατά καιρούς.
- 76 Όσον αφορά τα μέτρα τα σχετικά με τη σφαγή των ζώων και τον τεμαχισμό των κρεάτων, από τα συνημμένα στην προσφυγή ακυρώσεως του Ηνωμένου Βασιλείου έγγραφα προκύπτει ότι μόνο από τον Μάιο του 1995 άρχισαν να διενεργούνται αιφνίδιοι έλεγχοι στις οικείες επιχειρήσεις (Bovine Spongiform Encephalopathy in Great Britain, προαναφερθείσα, παράγραφος 16). Σύμφωνα με την έκθεση αυτή, τον Σεπτέμβριο του 1995, το 48 % των σφαγείων δεν τηρούσαν πλήρως τις νόμιμες προδιαγραφές. Όπως όμως αποδεικνύεται, ορισμένες παραβάσεις αφορούσαν τον διαχωρισμό των ειδικών παραπροϊόντων σφαγής (κεφαλή, νωτιαίος μυελός). Τον Οκτώβριο του 1995, το ποσοστό των σφαγείων όπου σημειώθηκαν παραβάσεις εξακολουθούσε να ανέρχεται σε 34 %.
- 77 Εξάλλου, τα επιχειρήματα περί του ότι είναι παράτυπο το άρθρο 1, τρίτη περίπτωση, της αποφάσεως 96/239 και παράνομες οι οδηγίες 89/662 και 90/425, βάσει των οποίων εκδόθηκε η απόφαση, δεν είναι λυσιτελή, εκ πρώτης όψεως, παρά μόνο σε σχέση με τα προϊόντα που έχουν παραχθεί από βοοειδή. Τα

προϊόντα όμως αυτά καλύπτονται από την απόφαση 96/362 η οποία, από ορισμένες σκοπιές, αίρει την απαγόρευση που προβλέπει η απόφαση 96/239 και ως εκ τούτου το Ηνωμένο Βασίλειο παραιτήθηκε από τα σημεία 4, 6 και 7 του επικουρικού αιτήματός του. Συνεπώς, παρέλκει η εξέταση των επιχειρημάτων αυτών στο παρόν στάδιο.

78 Όσον αφορά τα ειδικά προϊόντα που μνημονεύονται στο επικουρικό αίτημα του Ηνωμένου Βασιλείου, μετά την εγκατάλειψη ορισμένων σημείων του αιτήματος αυτού, κατόπιν της εκδόσεως της αποφάσεως 96/362, τα προβαλλόμενα επιχειρήματα αφορούν κυρίως το κρέας που προέρχεται από αγέλες που δεν έχουν πληγεί από τη ΣΕΒ, τα βοοειδή που γεννήθηκαν μετά την 1 Μαΐου 1996 και τα έμβρυα. Εν όψει της αβεβαιότητας που εξακολουθεί να υπάρχει ως προς τους τρόπους μεταδόσεως της ασθένειας και της απουσίας σημάσεως καθώς και μέσων που θα επέτρεπαν να εντοπιστούν η προέλευση και οι κινήσεις των ζώων («traceability»), εν όψει δηλαδή της αδυναμίας προσδιορισμού των αγελών στις οποίες ανήκαν κατά καιρούς τα ζώα, οι ισχυρισμοί ότι η απόφαση είναι παράνομη ή δυσανάλογα επαχθής όσον αφορά τα προϊόντα αυτά δεν παρίστανται, εκ πρώτης όψεως, βάσιμοι.

79 Όσον αφορά, τέλος, την απαγόρευση της εξαγωγής προς τρίτες χώρες, το Ηνωμένο Βασίλειο υποστηρίζει ότι η απόφαση της Επιτροπής στερείται νομικής βάσεως εφόσον οι οδηγίες βάσει των οποίων εκδόθηκε αφορούν μόνο το ενδοκοινοτικό εμπόριο.

80 Στο επιχείρημα αυτό η Επιτροπή απαντά ότι, ως μέτρο απομονώσεως εν όψει της εκριζώσεως της ασθένειας, η απόφαση όφειλε να απομονώσει εξ ολοκλήρου το έδαφος που έπληξε η ασθένεια και, λαμβανομένων υπόψη των πολυαριθμών περιπτώσεων απάτης στον τομέα των εισαγωγών βοείου κρέατος, αναγκαία για την αποτελεσματικότητα του μέτρου αυτού υπήρξε η επέκταση της απαγορεύσεως των εξαγωγών ώστε να καλύπτει και τις τρίτες χώρες. Κατά τη συνεδρίαση, το Συμβούλιο υποστήριξε την Επιτροπή στο σημείο αυτό και ανέπτυξε επικουρικά επιχειρήματα στηριζόμενα σε ευρεία ερμηνεία των εξουσιών που έχουν ανατεθεί στην Επιτροπή όσον αφορά την επί καθημερινής βάσεως διαχείριση της κοινής γεωργικής πολιτικής.

- 81 Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι τα επιχειρήματα που προέβαλαν τόσο το Ηνωμένο Βασίλειο όσο και η Επιτροπή και το Συμβούλιο εγείρουν εκ πρώτης όψεως περίπλοκα νομικά προβλήματα που χρήζουν λεπτομερούς εξετάσεως κατόπιν εκατέρωθεν συζητήσεως.
- 82 Όσον αφορά την προϋπόθεση του επείγοντος των ζητουμένων μέτρων, αυτή εκτιμάται σε σχέση με την ανάγκη εκδόσεως προσωρινής αποφάσεως ώστε να αποφευχθεί η πρόκληση σοβαρής και ανεπανόρθωτης ζημίας από την εφαρμογή του μέτρου που αποτελεί το αντικείμενο της κύριας προσφυγής, μέχρις ότου το Δικαστήριο εκδώσει απόφαση επ' αυτής.
- 83 Συναφώς, το Ηνωμένο Βασίλειο ιστορεί, πρώτον, ότι οι εξαγωγές ζώντων βοοειδών, βοείου κρέατος και παραγώγων προϊόντων αντιπροσώπευε κατά το 1995 άνω των 840 Mio ECU για τη χώρα και ότι ο τομέας αυτός συμβάλλει στη διατήρηση 500 000 θέσεων εργασίας περίπου. Στη συνέχεια το Ηνωμένο Βασίλειο παρατηρεί ότι οι εκμεταλλευόμενοι γεωργικές επιχειρήσεις και ιδίως οι ειδικευόμενοι στο βόειο κρέας πλήττονται σοβαρά από την εξαφάνιση των δυνατοτήτων διαθέσεως που αντιπροσωπεύουν οι εξαγωγές. Η προσβαλλομένη απόφαση πλήττει επίσης όλους τους επιχειρηματίες, η δραστηριότητα των οποίων σχετίζεται με τον τομέα των εξαγωγών μόνων και κρέατος ιδίως τους εξαγωγείς, τους μεταφορείς και τα σφαγεία. Το αιτούν αναφέρει σχετικώς, μεταξύ άλλων, πτωχεύσεις και απολύσεις καθώς και τα συναφή κοινωνικά προβλήματα. Ομοίως οι κτηνοτρόφοι και οι εξαγωγείς προβατοειδών καθώς και οι παραγωγοί και οι εξαγωγείς γαλακτοκομικών προϊόντων υφίστανται ζημία από την απαγόρευση των εξαγωγών. Κατά το Ηνωμένο Βασίλειο, οι χρηματικές ζημιές υπερβαίνουν ίσως το 1,2 δισεκατομμύρια ECU ετησίως. Η κρίση της ΣΕΒ απειλεί περί τις 55 000 θέσεις εργασίας του τομέα του βοείου κρέατος, από τις οποίες μεγάλος αριθμός απειλείται ευθέως λόγω της απαγορεύσεως των εξαγωγών.
- 84 Το Ηνωμένο Βασίλειο αναγνωρίζει ότι η ζήτηση των προϊόντων τα οποία αφορά η προσβαλλομένη απόφαση θα γνώριζε αναπόφευκτα κατακόρυφη πτώση ακόμα και αν δεν είχε επιβληθεί η κοινοτική απαγόρευση των εξαγωγών. Κατά την άποψή του όμως, η σοβαρή και ανεπανόρθωτη ζημία που προκαλείται από τις απώλειες των αγορών πρέπει να καταλογιστεί σε μεγάλο μέρος στην προσβαλλομένη απόφαση. Πράγματι, η απόφαση αυτή ενέτεινε και παρέτεινε τις ανησυχίες των καταναλωτών αναφορικά με το βόειο κρέας και τους προσέδωσε τον χαρακτήρα του ευλογοφανούς. Εξάλλου, για ορισμένες χώρες αποτελεί το μόνο εμπόδιο που δεν αφήνει το βρετανικό βόειο κρέας και τα παράγωγά του να εισέλθουν στις αγορές των κρατών μελών και των τρίτων χωρών.

- 85 Συναφώς, πρέπει να σημειωθεί ότι τα κράτη μέλη έχουν την ευθύνη της διαφυλάξεως των συμφερόντων, ιδίως οικονομικών και κοινωνικών, τα οποία θεωρούνται ως γενικά σε εθνικό επίπεδο και νομιμοποιούνται για τον λόγο αυτό να ασκούν προσφυγή προς εξασφάλιση των συμφερόντων αυτών. Κατά συνέπεια μπορούν να επικαλούνται ζημία σε βάρος ολοκλήρου τομέα της οικονομίας τους, ιδίως όταν το βαλλόμενο κοινοτικό μέτρο μπορεί να έχει δυσμενείς συνέπειες για το επίπεδο της απασχολήσεως και το κόστος ζωής (διάταξη της 29ης Ιουνίου 1993, Γερμανία κατά Συμβουλίου, C-280/93 R, Συλλογή σ. I-3667, σκέψη 27).
- 86 Βάσει των εγγράφων της δικογραφίας και της συζητήσεως ενώπιον του Δικαστηρίου, πιθανολογείται η ύπαρξη σοβαρής ζημίας στο Ηνωμένο Βασίλειο και ότι οι επιχειρηματίες, ιδίως του τομέα της παραγωγής και της εξαγωγής βοείου κρέατος, βρίσκονται επί του παρόντος σε πολύ δύσκολη κατάσταση· επιπλέον δεν αποκλείεται να είναι η ζημία αυτή εν μέρει ανεπανόρθωτη.
- 87 Ωστόσο, η κύρια αιτία τη ζημίας αυτής παραμένει αβέβαια και δεν αποδεικνύεται ότι έγκειται στην απόφαση 96/239. Συγκεκριμένα, η κατακόρυφη πτώση της ζήτησεως βοείου κρέατος προκλήθηκε, μια βδομάδα πριν την έκδοση της αποφάσεως αυτής, από την ανακοίνωση της επιτροπής ΣΕΣΕ και της ίδιας της Κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου σχετικά με την πιθανή σχέση μεταξύ της ΣΕΒ και της μορφής της ασθένειας Creutzfeldt-Jakob. Εξάλλου της αποφάσεως 96/239 προηγήθηκαν μέτρα απαγορεύσεως που έλαβαν άλλα κράτη μέλη και ορισμένες τρίτες χώρες. Στο παρόν στάδιο της διαδικασίας δεν μπορεί να θεωρηθεί αποδεδειγμένο ότι η απόφαση 96/239 διόγκωσε τη ζημία που προκάλεσαν τα μέτρα αυτά σε σημαντικό βαθμό και ότι, αν δεν υπήρχε τέτοια απόφαση, η ζήτηση βρετανικού βοείου κρέατος θα αποκαθίστατο στα άλλα κράτη μέλη ή σε τρίτες χώρες, αν ληφθεί υπόψη η κάλυψη της υποθέσεως από τα μέσα μαζικής ενημερώσεως και το αυξανόμενο ενδιαφέρον που επιδεικνύουν οι καταναλωτές για την υγεία τους.
- 88 Σημειωτέον επιπλέον ότι, όπως υπογράμμισε η Επιτροπή χωρίς να αντικρουστεί από το Ηνωμένο Βασίλειο, τα όργανα έλαβαν διάφορα μέτρα αντισταθμιστικά υπέρ των οικείων επιχειρηματιών ώστε να μην επηρεαστεί κατά τρόπο ανεπανόρθωτο η θέση τους στην αγορά.

- 89 Απ' όλα τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι, καιτοι ορισμένοι από τους ισχυρισμούς που προέβαλε το Ηνωμένο Βασίλειο δεν μπορούν στο παρόν στάδιο να απορριφθούν εξ ολοκλήρου, η Επιτροπή ανέπτυξε σοβαρά επιχειρήματα ως προς το νόμιμον της αποφάσεώς της στο σύνολό της, και όσον αφορά το ενδοκοινοτικό εμπόριο και όσον αφορά τις εξαγωγές προς τρίτες χώρες. Επομένως, ακόμα και αν υποτεθεί ότι το Ηνωμένο Βασίλειο είχε αποδείξει πλήρως την ύπαρξη σοβαρής και ανεπανόρθωτης ζημίας, το Δικαστήριο θα όφειλε περαιτέρω να σταθμίσει, αφενός, το συμφέρον του αιτούντος να αρθεί η απαγόρευση της εξαγωγής βοοειδών, βοείου κρέατος και παραγώγων προϊόντων και, αφετέρου, το συμφέρον των άλλων μερών να διατηρηθεί η απαγόρευση αυτή. Κατά τη σύγκριση αυτή, το Δικαστήριο πρέπει να εξετάσει αν, σε περίπτωση ακυρώσεως της επίδικης αποφάσεως από τον δικαστή της ουσίας, θα είναι δυνατή η ανατροπή της καταστάσεως που θα έχει δημιουργηθεί από την άμεση εκτέλεση της αποφάσεως αυτής και, αντιστρόφως, αν η αναστολή εκτελέσεως της εν λόγω αποφάσεως μπορεί να παρεμποδίσει την παραγωγή όλων των αποτελεσμάτων της σε περίπτωση που απορριφθεί η κύρια προσφυγή (διάταξη Επιτροπή κατά Atlantic Container Line κ.λπ., προπαρατεθείσα, σκέψη 50).
- 90 Συναφώς διαπιστώνεται ότι μια τέτοια στάθμιση των συμφερόντων θα έκλινε εν πάση περιπτώσει υπέρ της διατηρήσεως της αποφάσεως της Επιτροπής καθόσον το συμφέρον στη διατήρηση της επίδικης απόφασης δύσκολα μπορεί να συγκριθεί με το συμφέρον της αιτούσας στην ανάκλησή της.
- 91 Βεβαίως από την προηγηθείσα ανάλυση προκύπτει ότι πιθανολογείται η πρόκληση ζημίας σε εμπορικά και κοινωνικά συμφέροντα από τη διατήρηση εν τω μεταξύ της απαγορεύσεως των εξαγωγών και ότι η ζημία αυτή θα ήταν κατά ένα μέρος δύσκολο να αποκατασταθεί αν γινόταν δεκτή η κύρια προσφυγή.
- 92 Η ζημία αυτή όμως δεν μπορεί να υποσκελίσει τη σοβαρή βλάβη στο επίπεδο της δημόσιας υγείας που θα μπορούσε να προκαλέσει η αναστολή εκτελέσεως της επίδικης απόφασης, ζημία η οποία δεν θα μπορούσε να αποκατασταθεί σε περίπτωση απορρίψεως της κύριας προσφυγής.

- 93 Πράγματι, η ασθένεια Creutzfeldt-Jakob, και ειδικότερα η μορφή της που ανακαλύφθηκε πρόσφατα, είναι σε μεγάλο βαθμό άγνωστη στους επιστήμονες. Κατά τη συνεδρίαση αναφέρθηκε επανειλημμένα, ότι είναι θανατηφόρα. Καμιά θεραπεία δεν υπάρχει προς το παρόν. Ο θάνατος επέρχεται μερικούς μήνες μετά την αντίχνευσή της. Λόγω του γεγονότος ότι η πλέον πιθανή εξήγηση αυτής της θανατηφόρας ασθένειας είναι η έκθεση στη ΣΕΒ, δεν επιτρέπεται κανένας δισταγμός. Το Δικαστήριο αναγνωρίζει μεν τις οικονομικές και κοινωνικές δυσκολίες που δημιουργεί για το Ηνωμένο Βασίλειο η απόφαση της Επιτροπής, πλην όμως δεν μπορεί να μην αναγνωρίσει την υπέρτερη σπουδαιότητα της προστασίας της υγείας.
- 94 Βάσει όλων των προεκτεθέντων πρέπει να απορριφθεί η αίτηση του Ηνωμένου Βασιλείου τόσο κατά το κύριο όσο και κατά το επικουρικό αίτημα.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

διατάσσει:

- 1) Απορρίπτει την αίτηση του Ηνωμένου Βασιλείου.
- 2) Επιφυλάσσεται ως προς τα δικαστικά έξοδα.

Λουξεμβούργο, 12 Ιουλίου 1996.

Ο Γραμματέας

Ο Πρόεδρος

R. Grass

G. C. Rodríguez Iglesias